

Duitslands regeerakkoord voor een nieuwe federale regering

Bij de federale verkiezingen in Duitsland van 26 september 2021, kregen de christen-democraten een zware tegenslag te verwerken en beleefden de sociaal-democraten, hun voormalige regeringspartner, samen met de groenen en de liberale vrij-democratische partij een verbazingwekkende ervaring. Die laatste drie partijen hebben nu een nieuwe coalitie gesloten om een nieuwe federale regering te vormen. Onder de titel " Meer vooruitgang durven - Alliantie voor vrijheid, gerechtigheid en duurzaamheid " hebben zij niet alleen de grote lijnen van hun beleid voor de komende vier jaar, maar ook vele details vastgelegd in een coalitieakkoord (hierna: "Akkoord") van 177 bladzijden, dat juridisch niet bindend is voor het Parlement, maar in politiek opzicht een precedent schept.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bepalingen van het Akkoord met betrekking tot de economie en het bedrijfsleven.

1. Moderne staat, digitalisering en innovatie

De sleutelwoorden voor dit thema zijn infrastructurele ontwikkeling, vermindering van de bureaucratie en digitalisering van administraties en procedures. De termijnen voor openbare plannings- en vergunningsprocedures moeten met 50% worden verkort, ook door middel van digitalisering en versnelling van gerechtelijke procedures. Er zal massaal worden geïnvesteerd in glasvezel en de nieuwste communicatietechnologieën. Wet- en regelgeving voor telecommunicatie en internet zal grondig worden herzien, met het oog op een verdere afstemming op de EU-voorschriften (wet digitale diensten). De voorwaarden voor wetenschap, onderzoek en innovatie moeten worden verbeterd; onder meer zullen de voorwaarden voor startende ondernemingen worden verbeterd. Investerings- en hightech (bv. AI, kwantumtechnologieën, cyberbeveiliging, Distributed Ledger Technology (DLT), robotica, enz.) worden gestimuleerd. De EU-chipsverordening zal worden gesteund.

2. Klimaatverandering

Klimaatverandering is de andere rode draad van het Akkoord, met een verbintenis tot decarbonisatie met het oog op de naleving van het 1,5°C-traject (in lijn met het klimaatakkoord van Parijs), en koolstofneutraliteit uiterlijk in 2045. De geleidelijke stopzetting van de opwekking van elektriciteit uit steenkool zal worden versneld, "in het ideale geval" in de periode tot 2030, terwijl kernenergie uitgesloten blijft. De prijszetting voor CO₂-emissies zal op minimaal 60 euro per ton worden gehouden. Bijgevolg zal een massale ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen (2% van het grondgebied wordt bestemd voor windturbines) en van moderne gasgestookte elektriciteitscentrales noodzakelijk zijn. Parallel daaraan zal worden gestreefd naar een snelle ontwikkeling van een waterstofeconomie, met de nodige infrastructuur en een sterk verbeterde "groene" elektrolysecapaciteit. De elektriciteitsnetten zullen dienovereenkomstig wor-

den aangepast, waarbij de planningsprocedures aanzienlijk zullen worden vereenvoudigd en versneld. De plannen van de Europese Commissie om het bestaande emissiehandelssysteem te versterken, worden gesteund en er wordt gepleit voor een ambitieuze hervorming.

3. Mobiliteit

In het kader van de decarbonisatie zal de transformatie van de Duitse auto-industrie naar elektromobiliteit worden ondersteund door aanpassing van het regelgevingskader en ondersteunende maatregelen, met als doel dat Duitsland een leidende elektromobiliteitsmarkt wordt met ten minste 15 miljoen elektrische voertuigen in 2030. Vanaf 2035 mogen alleen nog CO₂-neutrale voertuigen in het verkeer worden gebracht. De infrastructuur voor elektrische oplaadpunten moet dienovereenkomstig worden uitgebreid. Er zal meer worden geïnvesteerd in weg- en spoorinfrastructuur, met de nadruk op het laatste, en in openbaar vervoer. Het goederenvervoer per spoor moet tegen 2030 met 25% zijn toegenomen en het passagiersvervoer per trein zal worden verdubbeld.

4. Bedrijfsleven

4.1 Internationale handel

De coalitie zal een internationaal geharmoniseerde minimumprijs voor CO₂ en een EU-breed grenscompensatiemechanisme voor CO₂-rechten (of soortgelijke instrumenten) steunen, echter in overeenstemming met de WTO-regels, waarbij nadelen voor de exportindustrie en Greenwashing worden vermeden, en binnen het bestaande emissiehandelssysteem. Het multilateralisme en de verdere ontwikkeling van de WTO moeten worden versterkt, met inbegrip van de vernieuwing van de regels inzake marktversturende subsidies, de opheffing van de blokkade van het mechanisme voor geschillenbeslechting en een afstemming op het klimaatakkoord van Parijs en de mondiale duurzaamheidsdoelstelling van de VN. In toekomstige handelsovereenkomsten van de EU (met Chili, Nieuw-Zeeland, Australië, ASEAN, India, enz.)

moeten doeltreffende duurzaamheidsnormen worden opgenomen, waarbij gebruik wordt gemaakt van een mechanisme voor geschillenbeslechting. Het besluit over de ratificatie van CETA (uitgebreide economische- en handelsovereenkomst met de VS) zal worden genomen na onderzoek door het grondwettelijk hof (*Bundesverfassungsgericht*). Investeringsovereenkomsten moeten gericht zijn op directe onteigeningen, terwijl discriminatie en misbruik moeten worden voorkomen. De Duitse douaneprocedures moeten worden versneld.

4.2 Mededinging

Er zal worden nagegaan hoe aanzienlijke, aanhoudende en herhaalde inbreuken op de normen van het economisch consumentenrecht door het *Bundeskartellamt* kunnen worden gesanctioneerd naar analogie met inbreuken op de wet tegen beperkingen van de mededinging. De ministeriële goedkeuringsprocedure voor fusies zal zodanig worden gewijzigd dat passende juridische stappen tegen een ministeriële goedkeuring en toetsing door het parlement mogelijk zijn. De mogelijkheid van ontvlechting van ondernemingen op Europees niveau, ongeacht of er sprake is van misbruik, wordt gesteund als laatste redmiddel in vastgeroeste markten. Ondernemingen met een machtspositie op de markt moeten worden verplicht om interoperabiliteit op Europees niveau en in de nationale antitrustwetgeving te waarborgen. De coalitie pleit voor de goedkeuring van een ambitieuze *Digital Markets Act* (DMA) op EU-niveau, en voor de handhaving daarvan door de mededingingsautoriteiten van de lidstaten. EU-toezicht op fusies moet strategische overnames van potentiële concurrenten met een belemmerend effect op innovatie ("killer acquisitions") voorkomen.

4.3 Ondernemingsrecht

De regels inzake sancties voor ondernemingen, met inbegrip van de hoogte van de sancties, zullen worden herzien om de rechtszekerheid voor ondernemingen ten aanzien van nalevingsverplichtingen te verbeteren en een nauwkeurig rechtskader voor interne onderzoeken tot

stand te brengen. De klokkenluidersrichtlijn van de EU zal op een juridisch zekere en praktisch uitvoerbare manier ten uitvoer worden gelegd, waarbij klokkenluiders worden beschermd tegen juridische nadelen. De oprichting van vennootschappen zal worden vergemakkelijkt door de digitalisering van het vennootschapsrecht en door het passeren van notariële akten via videocommunicatie mogelijk te maken, ook in het geval van oprichting met inbreng in natura. Algemene vergaderingen van vennootschappen met een aandelen verdeeld kapitaal zullen permanent online mogelijk zijn, mits met inachtneming van de rechten van aandeelhouders. De groei van het aantal SE-vennootschappen zal niet langer leiden tot volledige ontwijking van de medezeggenschap (geen "bevrozingseffect"). De groepsindeling uit de medezeggenschapswet (*Mitbestimmungsgesetz*) wordt uitgebreid tot de wet op de één derde medezeggenschap (*Drittelbeteiligungsgesetz*) indien er de facto sprake is van werkelijke zeggenschap. Maatregelen tegen het misbruik van kostenvergoedingen voor stakingsbrieven in het kader van de wet op de oneerlijke concurrentie zullen worden geanalyseerd.

4.4 Luchtvaart- en zeevaartindustrie

De coalitie zal een nieuwe ruimtevaartstrategie ontwikkelen, ook voor het vermijden en bergen van ruimtepuin. Duitsland moet worden versterkt als productiebasis voor de lucht- en ruimtevaart. Het onderzoek naar en het op de markt brengen van synthetische brandstoffen voor klimaatneutraal vliegen zal worden ondersteund, en de aanbestedingsprocedures in verband met het onderzoeksprogramma voor de luchtvaart voor de ontwikkeling en het gebruik van digitale instrumenten, procesontwikkeling, materiaalonderzoek en lichtgewichtconstructies zullen verder worden versneld en vooruitbetalingen zullen mogelijk worden gemaakt. Het onderzoek naar duurzame brandstoffen, stillere motoren en een platform voor de simulatie en optimalisatie van het hele luchtvaartstelsel, wat de effecten op het klimaat be-

treft, zal worden versterkt. De scheepsbouw zal worden versterkt, met inbegrip van de volledige toeleveringsketen en scheepsrecycling, en in het bijzonder klimaatvriendelijke voortstuwingssystemen.

4.5 Bouwen en huisvesting

De coalitie zal een nieuwe start maken met het beleid inzake bouw, huisvesting en stadsontwikkeling, met als doel 400.000 nieuwe woningen per jaar te bouwen, waarvan 100.000 door de overheid gesubsidieerde woningen. De financiële steun van de federale regering voor de sociale woningbouw, met inbegrip van de bevordering van sociale woningen voor eigenaars, zal worden verhoogd. Er zal een nieuwe woningbouwvereniging zonder winstoogmerk worden opgericht met fiscale stimulansen en investeringsubsidies. De kosten van de woningbouw moeten worden verlaagd door seriebouw, digitalisering, vermindering van de bureaucratie en standaardisering. Modulaire en seriematige bouw en renovatie zullen worden versneld door middel van typegoedkeuringen. De bouw- en vastgoedsector en alle overheidsniveaus moeten worden ondersteund bij het onder de knie krijgen van digitalisering, het implementeren van Open-BIM en het gebruik van uniforme interfaces/normen. Als onderdeel van het onmiddellijke klimaatbeschermingsprogramma zal een steunregeling voor nieuwe woningbouw worden ingevoerd en zal de energiewet voor gebouwen (GEG) worden gewijzigd; nieuwe verwarmingssystemen die vanaf 2025 worden geïnstalleerd, zullen voor 65% op hernieuwbare energie moeten werken. Vanaf 2024 zullen de normen voor belangrijke uitbreidingen, verbouwingen en uitbreidingen van bestaande gebouwen in de GEG aanzienlijk worden aangepast.

4.6 Grondstoffen, mijnbouw, toeleveringsketens

De focus ligt hier op het verzekeren van een duurzame bevoorradingsketen van grondstoffen, en op het oriënteren van de binnenlandse winning ervan volgens ecologische criteria. De mijnbouwwetge-

ving moet worden gemoderniseerd. Recycling en vermindering van het verbruik van hulpbronnen moeten worden toegepast en ontwikkeld. De EU-plannen voor een wet inzake de toeleveringsketen op basis van de VN-richtsnoeren voor het bedrijfsleven en de mensenrechten zullen worden gesteund, waarbij kleine en middelgrote ondernemingen niet overbelast mogen worden. De voorstellen van de Europese Commissie voor een "Deforestation-Free Supply Chains Act" en voor een verbod op de invoer van producten die afkomstig zijn van dwangarbeid zal worden gesteund.

4.7 Chemische industrie

De REACH-verordening (EU-verordening inzake de registratie en beoordeling van en de vergunningverlening en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen) zal verder worden ontwikkeld, zodat de vergunningverlening kan worden gebaseerd op een beoordeling in de context van het gebruik. Er zal een nationaal plan voor de bescherming tegen hormoonontregelende stoffen worden ontwikkeld. Invoer die niet aan de EU-normen voldoet, zal beter worden gecontroleerd en het terugroepen van producten zal worden vergemakkelijkt. Er zal worden gezorgd voor menselijke biomonitoring en continue financiering daarvoor.

4.8 Midden- en kleinbedrijf (MKB)

De mogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf om deel te nemen aan openbare aanbestedingsprocedures moeten worden verbeterd. De procedures voor financieringsprogramma's en investeringssubsidies worden vereenvoudigd en gedigitaliseerd.

4.9 procedures voor overheidsopdrachten

De procedures voor overheidsopdrachten moeten worden vereenvoudigd, geprofessionaliseerd, gedigitaliseerd en versneld, waarbij rekening wordt gehouden met economische, sociale, ecologische en innovatieve aspecten. De publieke sector moet meewerken aan de ontwikkeling van een systeem voor de berekening van klimaat- en milieukosten.

4.10 Consumenten

Op EU-niveau moet de bescherming tegen overmatige schuldenlast als gevolg van niet-marktconforme rentetarieven en woekerrente worden versterkt voor alle vormen van leningen, en misleidende reclame moet worden verboden. Advisering over schulden en insolventie moeten worden uitgebreid. Vergoedingen voor vervroegde aflossing van leningen zullen tot een redelijk niveau worden beperkt, een eerlijke toegang tot een basisrekening zal worden gewaarborgd en transparantie zal worden gecreëerd. Het toezicht op incassobedrijven zal worden gebundeld. Duurzaamheid door ontwerp wordt de norm voor producten, en duurzaamheid en repareerbaarheid van een product worden een herkenbaar kenmerk van producteigenschappen (recht op reparatie). De toegang tot reserveonderdelen en reparatie-instructies moet worden gewaarborgd. Fabrikanten zullen tijdens de normale gebruikperiode voor updates moeten zorgen. Voor duurzame goederen zal een flexibele garantieperiode worden ingevoerd, gebaseerd op de respectieve levensduur die door de fabrikant is vastgesteld.

5. Werkgelegenheid, welvaartsstaat en justitie

Het wettelijk minimumloon zal ineens worden verhoogd naar 12,00 euro per uur (van 9,60 euro per uur). Flexibele werktijdregelingen zullen worden ondersteund, en de regels voor thuiswerk zullen verder worden uitgewerkt. Werkgevers zullen geen bezwaar mogen maken tegen verzoeken van werknemers om thuis te werken, tenzij operationele bezwaren zich daartegen verzetten. Het minimumpensioenniveau van 48% zal op de lange termijn worden gewaarborgd. In deze regeringsperiode zal het premiepercentage niet boven 20% stijgen. Er zal niet worden gekort op de pensioenen en de wettelijke pensioenleeftijd zal niet worden verhoogd. Er zal een kapitaaldekking van de wettelijke pensioenverzekering worden ingevoerd om het pensioenniveau en het pensioenbijdragepercentage op de lange termijn te stabiliseren.

In het rechtsstelsel zal de collectieve actie worden uitgebreid. De wet "*Kapitalleger-Musterverfahrensgesetz*" en aanverwante wetgeving zullen worden herzien. De EU-richtlijn inzake collectieve acties zal op gebruikersvriendelijke wijze ten uitvoer worden gelegd en door de verdere ontwikkeling van het model van de declaratoire actie, ook voor kleine ondernemingen. De vereisten voor verenigingen die gerechtigd zijn een collectieve actie in te stellen, zullen worden gehandhaafd. Voor internationale commerciële en economische geschillen zullen Engelstalige speciale kamers mogelijk worden gemaakt. Het rechtskader voor juridisch-technische bedrijven wordt uitgebreid en er worden duidelijke kwaliteits- en transparantievereisten voor deze bedrijven vastgesteld. Voor de advocatuur zal het verbod op *contingency fees* worden aangepast en zal het verbod op eigendom van derden worden herzien.

6. Europa en buitenlands beleid

De coalitie steunt het idee van een constitutionele conventie en de verdere ontwikkeling van de Unie in de richting van een federale Europese staat, gedecentraliseerd en georganiseerd volgens de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit en gebaseerd op het Handvest van de grondrechten. Een uniforme Europese kieswet met gedeeltelijk transnationale lijsten en een bindend systeem van leidende kandidaten zal worden gesteund. De werkzaamheden van de Europese Raad worden transparanter gemaakt. Het unanimititeitsvereiste in de Raad van Ministers van de EU in het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) wordt vervangen door besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid, met een mechanisme voor passende deelname van kleinere lidstaten. Op strategische gebieden, zoals energievoorziening, gezondheid, invoer van grondstoffen en digitale technologie, wordt Europa minder afhankelijk. Kritische technologie en infrastructuur worden beter beschermd en normen en aanbestedingen worden dienovereenkomstig aangepast. Voor mobiele telecommunicatie wordt een Europees Open Source-G 5/6-consortium opgericht.

Duitsland zet een investeringsoffensief op dat gericht is op transnationale projecten met een toegevoegde waarde voor de EU in haar geheel, en op het dichten van gaten in netwerken.

7. Investerings- en duurzame financiering, Belastingen

Ondanks enorme budgettaire beperkingen en enorme investeringsplannen zijn tot dusver geen belastingverhogingen gepland. Het is de bedoeling subsidies die niet in overeenstemming met het klimaatbeleid worden geacht, te verminderen of af te schaffen. Voor belastingjaar 2022 /2023 wordt een investeringspremie voor klimaatbescherming en digitale activa ingevoerd, die voorziet in aftrek van de belastbare winst van een deel van de aanschaffings- en voortbrengingskosten van vaste activa die in het desbetreffende jaar voor deze doeleinden zijn aangeschaft of geproduceerd ("superafschrijving"). De uitgebreide verliescompensatie wordt voortgezet tot eind 2023, en de voorwaartse verliesverrekening wordt uitgebreid tot de twee onmiddellijk voorafgaande aanslagperiodes. Overdrachtsbelasting: groepen van vennootschappen zullen niet langer aanspraak kunnen maken op uitzonderingen voor overdrachten van gronden binnen groepen van vennootschappen, zodat de overdrachtsbelasting (tot 6,5%!) onverkort van toepassing zal zijn.

8. Conclusie

Het is duidelijk dat de plannen van de toekomstige regering voor massale investeringen op het gebied van klimaatbescherming, bouw & infrastructuur, digitalisering en mobiliteit enorme kansen moeten bieden voor het particuliere bedrijfsleven. Ook de beloofde vereenvoudiging en versnelling van de administratieve procedures moeten de contacten met overheidsopdrachten en regelgevende instanties vergemakkelijken. In het algemeen lijken de plannen van de

nieuwe regering veelbelovend voor het bedrijfsleven. De financiering blijft echter onduidelijk gezien de strikte grondwettelijke beperkingen voor schulden en de reeds bestaande enorme schulden. Bovendien kunnen de massale uitgaven voor pensioenen en sociale uitkeringen en de hogere arbeidskosten een moeilijk te beheersen inflatie-effect hebben.

Het bovenstaande is slechts een beknopte samenvatting van de belangrijkste aspecten van het Akkoord. Daarom zullen wij, naast dit overzicht van de

nieuwe Duitse regeringsplannen, de komende weken en maanden dieper ingaan op specifieke aspecten die relevant zijn voor specifieke rechtsgebieden en/of bedrijfssectoren, te beginnen met een gedetailleerde analyse van de arbeidsrechtelijke en arbeidsmarktbeleidsaspecten van het regeerakkoord.

Blijf op de hoogte!

Neem graag contact met ons op:

Contactpersonen

Felix Felleisen

Partner

Tel: + 49 (0)211 8772 2553

ffelleisen@deloitte.de

Dr. Fleur Johanna Prop, LL.M.

Counsel

Tel: + 49 (0)211 8772 2385

fprop@deloitte.de

Deloitte. Legal

Deloitte Legal means the legal practices of Deloitte Touche Tohmatsu Limited member firms, their affiliates or partner firms that provide legal services.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities (collectively, the “Deloitte organization”). DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms and related entities are legally separate and independent entities, which cannot obligate or bind each other in respect of third parties. DTTL and each DTTL member firm and related entity is liable only for its own acts and omissions, and not those of each other. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/de/UeberUns to learn more.

Deloitte provides industry-leading audit and assurance, tax and legal, consulting, financial advisory, and risk advisory services to nearly 90% of the Fortune Global 500® and thousands of private companies; legal advisory services in Germany are provided by Deloitte Legal. Our professionals deliver measurable and lasting results that help reinforce public trust in capital markets, enable clients to transform and thrive, and lead the way toward a stronger economy, a more equitable society and a sustainable world. Building on its 175-plus year history, Deloitte spans more than 150 countries and territories. Learn how Deloitte’s more than 345,000 people worldwide make an impact that matters at www.deloitte.com/de.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Legal Rechtsanwaltsgesellschaft mbH or Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte organization”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser.

No representations, warranties or undertakings (express or implied) are given as to the accuracy or completeness of the information in this communication, and none of DTTL, its member firms, related entities, employees or agents shall be liable or responsible for any loss or damage whatsoever arising directly or indirectly in connection with any person relying on this communication. DTTL and each of its member firms, and their related entities, are legally separate and independent entities.